

دانشکده توانبخشی

گروه گفتاردرمانی

نام درس : آواشناسی	تعداد واحد : ۲ واحد (۱ واحد نظری - ۱ واحد عملی)
مقطع : کارشناسی	مدت زمان ارائه درس : ۱ ترم (۵۱ ساعت)
پیش نیاز: زبان شناسی	مسئول برنامه : دکتر مجید اوریادی زنجانی

اهداف کلی:

عناوین کلی این درس شامل موارد زیر می باشد:

- ۱) آشنایی با تعریف و ماهیت آواشناسی و واج شناسی
- ۲) آشنایی با رابطه ی آوا با زبان
- ۳) آشنایی با رابطه ی آواشناسی با زبان شناسی و واج شناسی
- ۴) آشنایی با شاخه های آواشناسی
- ۵) آشنایی با همخوان ها و واکه ها در زبان فارسی
- ۶) آشنایی با اندام های موثر در تولید آواها و نقش هر یک از آنها
- ۷) آشنایی با دسته بندی واکه ها در زبان فارسی
- ۸) آشنایی با دسته بندی همخوان ها در زبان فارسی
- ۹) آشنایی با واحدهای زبرزنجیری در زبان فارسی
- ۱۰) آشنایی با واحدهای آوایی مرکب (هجا، واژه، جمله)
- ۱۱) آشنایی با فرایندهای آوایی (واجی) در زبان فارسی
- ۱۲) واج نگاری نمونه های گفتار هنجار

❖ هدف کلی:

آشنایی با تعریف و ماهیت آواشناسی و واج شناسی و رابطه ی بین آنها

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- آوا را تعریف کند.
- واج را تعریف کند.
- آواشناسی را تعریف کند.

- واج شناسی را تعریف کند.
- شاخه های آواشناسی را نام ببرد.
- اندام های گفتار را نام ببرد و نقش هر یک را در فرایند تولید گفتار توضیح دهد.
- مشخصه را تعریف کند.

❖ هدف کلی:

آشنایی با آواها و طبقه بندی آنها در زبان فارسی

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- مشخصات آواهای «واکدار» را توضیح دهد.
- مشخصات آواهای «بی واک» را توضیح دهد.
- مشخصات آواهای «واکرفته» را توضیح دهد.
- طبقه بندی همخوان های زبان فارسی بر اساس «شیوه ی تولید» را توضیح دهد.
- طبقه بندی همخوان های زبان فارسی بر اساس «جایگاه تولید» را توضیح دهد.
- طبقه بندی واکه های زبان فارسی بر اساس «شیوه ی تولید» را توضیح دهد.
- طبقه بندی واکه های زبان فارسی بر اساس «جایگاه تولید» را توضیح دهد.

❖ هدف کلی:

آشنایی با اندام های تولید کننده ی گفتار و نقش آنها

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- تفاوت بین تولید صوت و تولید گفتار را توضیح دهد.
- نقش شش ها را در تولید گفتار توضیح دهد.
- نقش حجاب حاجز را در تولید گفتار توضیح دهد.
- نقش نای را در تولید گفتار توضیح دهد.
- نقش تارآواها را در تولید گفتار توضیح دهد.
- ساختار حنجره را توضیح دهد.
- مکانیسم تولید واک را توضیح دهد.
- تفاوت بین تارآواهای زن و مرد را توضیح دهد.
- ارتباط بین تارآواها با ویژگی های صوت را توضیح دهد.

❖ هدف کلی:

آشنایی با اندام های تولید کننده ی گفتار و نقش آنها

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- ساختار و نقش گلوگاه را در تولید گفتار توضیح دهد.
- ساختار و نقش حفره ی بینی را در تولید گفتار توضیح دهد.
- ساختار و نقش دهان را در تولید گفتار توضیح دهد.
- ساختار و نقش کام را در تولید گفتار توضیح دهد.
- ساختار و نقش زبان را در تولید گفتار توضیح دهد.
- ساختار و نقش دندان ها را در تولید گفتار توضیح دهد.
- ساختار و نقش لب ها را در تولید گفتار توضیح دهد.

❖ هدف کلی:

آشنایی با همخوان ها و واکه ها در زبان فارسی

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- عامل «شدت» و نقش آن را در تمایز آواهای زبان فارسی توضیح دهد.
- عامل «کشش» و نقش آن را در تمایز آواهای زبان فارسی توضیح دهد.
- عامل «دمش» و نقش آن را در تمایز آواهای زبان فارسی توضیح دهد.
- «واکه» را تعریف کند و واکه های زبان فارسی را نام ببرد.
- «همخوان» را تعریف کند و همخوان های زبان فارسی را نام ببرد.
- «واج» و «واجگونه» را تعریف کند و تفاوت آنها را توضیح دهد.
- «جفت کمینه» را تعریف کند.

❖ هدف کلی:

آشنایی با سازوکارهای تولید همخوانی در زبان فارسی

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- «مکانیسم باز» در تولید همخوانی را توضیح دهد.
- «مکانیسم بسته» در تولید همخوانی را توضیح دهد.
- «تولید ناقص» در تولید همخوانی را توضیح دهید.

❖ هدف کلی:

آشنایی با چگونگی تولید همخوان ها در زبان فارسی

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- «واجگاه» را تعریف کند.
- اندام های تولیدکننده ی همخوان های زبان فارسی را نام ببرد.
- همخوان های زبان فارسی به تفکیک شیوه ی تولید را نام ببرد.
- نحوه تولید همخوان های انفجاری /p/ و /b/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان های انفجاری /t/ و /d/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان های انفجاری /k/ و /g/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان انفجاری /q/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان انفجاری /ʔ/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان های سایشی /s/ و /z/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان های سایشی /š/ و /ž/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان های سایشی /f/ و /v/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان سایشی /x/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان سایشی /h/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان های انفجاری-سایشی /č/ و /ǰ/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان لرزشی (غلطان) /r/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان های خیشومی /m/ و /n/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید همخوان های روان /l/ و /y/ را توضیح دهد.

❖ هدف کلی:

آشنایی با سازوکارهای تولید واکه ای در زبان فارسی

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- تولید واکه ای در زبان فارسی را توضیح دهد.
- واکه ی بسیط را تعریف کند.
- واکه ی مرکب را تعریف کند.
- ماهیت کشش واکه ها را توضیح دهد.
- ماهیت خیشومی شدگی واکه ها را توضیح دهد.

❖ هدف کلی:

آشنایی با چگونگی تولید واکه ها در زبان فارسی

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- نحوه ی طبقه بندی واکه های زبان فارسی را توضیح دهد.
- نحوه تولید واکه ی /i/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید واکه ی /e/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید واکه ی /a/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید واکه ی /u/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید واکه ی /o/ را توضیح دهد.
- نحوه تولید واکه ی /â/ را توضیح دهد.

❖ هدف کلی:

آشنایی با واحدهای زبرزنجیری در زبان فارسی

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- ماهیت مشخصه های نوایی گفتار در زبان فارسی را توضیح دهد.
- «نواخت» را تعریف کند و نقش آن را در زبان فارسی توضیح دهد.
- «آهنگ» را تعریف کند و نقش آن را در زبان فارسی توضیح دهد.
- «تکیه» را تعریف کند و نقش آن را در زبان فارسی توضیح دهد.
- «درنگ» را تعریف کند و نقش آن را در زبان فارسی توضیح دهد.

❖ هدف کلی:

آشنایی با واحدهای آوایی مرکب (هجا)

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- «هجا» را تعریف کند.
- انواع هجا را توضیح دهد.
- ساختمان هجا در زبان فارسی را توضیح دهد.
- خوشه های همخوانی را تعریف کند و نام ببرد.

❖ هدف کلی:

آشنایی با فرایندهای آوایی (واجی) در زبان فارسی

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- فرایند واجی را تعریف کند.

- علت فرایندهای واجی را توضیح دهد.
- انواع فرایندهای واجی در زبان فارسی را نام ببرد.
- همگون سازی را با مثال توضیح دهد.
- همگون سازی دوسویه یا آمیزه ای را با مثال توضیح دهد.
- ناهمگون سازی را با مثال توضیح دهد.
- حذف صدا را با مثال توضیح دهد.
- افزایش صدا را با مثال توضیح دهد.
- جابه جایی صدا را با مثال توضیح دهد.
- تبدیل صدا را با مثال توضیح دهد.
- خنثی شدگی تقابل را با مثال توضیح دهد.

❖ هدف کلی:

واج نگاری نمونه های گفتار هنجار

❖ اهداف اختصاصی:

دانشجو باید بتواند:

- اهمیت و نقش «خط واجنگار» را توضیح دهد.
- تفاوت خط «واجنگار» با خط «آوانگار» را توضیح دهد.
- علائم «خط واجنگار زبان فارسی» را بنویسد.
- نمونه های گفتاری را واجنگاری کند.

روش آموزش

- سخنرانی، استفاده از اسلایدهای آموزشی، نمایش فیلم

شرایط اجرا

❖ امکانات آموزشی بخش

- ویدئو پروژکتور و کامپیوتر

❖ آموزش دهنده

- استاد بخش گفتاردرمانی

منابع اصلی درس

۱. ثمره، یدالله. *آواشناسی زبان فارسی*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۴، چاپ چهارم، ۱۳۷۴.
۲. مشکوه الدینی، مهدی. *ساخت آوایی زبان*. مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۶۴، چاپ سوم، ۱۳۷۴.

ارزشیابی:

❖ نحوه ارزشیابی

- آزمون در میان و پایان ترم به صورت تشریحی، پاسخ کوتاه و چهارگزینه ای
- کوئیز
- کار عملی
- حضور مستمر و شرکت در فعالیت های کلاسی

❖ نحوه محاسبه نمره کل

- مجموع نمرات میان ترم، پایان ترم، کوئیز، فعالیت های کلاسی، کار عملی

❖ مقررات

- حداقل نمره قبولی
- تعداد دفعات مجاز غیبت در کلاس ۲ جلسه